

Gyűjtő: SZÉKESZÁRDI VITTORÓHAZ
HONISMÉVELT SZAKKÖR

Gyűjtés ideje:

Tart:

HATOGATÁS A NEPMŰVÉSZET MESTEREINEK
KOVÁCSNÉ KUN SÁRA ÉS BALI ISTVÁNNÉ
1. KISBTAI ÉVA) ÉLETRAJZI
ADATTAIVAL

27 lap

LOGIC

Földrajzi mutató: SZÉKESZÁRD

Szakmutató: \overline{XV} , A, H
 \overline{XV} , B, H

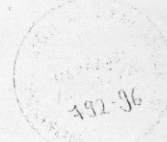
Kovácsné
Kénu Lóra és
Bali Istvánné

életrejezi adataim!

LÁTOGATÁS A NÉPMŰVÉSZET MESTEREINÉL

SZEKSZÁRDI ÜTTÖRÖHÁZ
HONISMERETI SZAKK.

" A népművészet alkotó munka. Célja nemcsak a létfenntartás, az anyagi javak gyarapítása, hanem etikai és esztétikai tartalma is van."

" A népi művész egyedi darabokat készít, s munkái mindig igényesek."

" A népi művész a hagyományban elért művészi színvonal megőrzésére, sőt emelésére törekszik. "

" A népi művész nem féltékeny, szívesen adja át tudását, sőt azt széles körben terjeszti."

/Flatthy György-Dr.Rónai Béla: Népművészet
c.könyve 55-56 o./

" Népet csak egészben lehet megismerni. A népdalát is csak az érti igazán, aki ismeri szokásait, ruházatát, építkezését, egész életét. "

/Kodály/

" Népi kulturánkat ápolni, szívvvel és szeretettel megőrizni az eleinktől ránk maradt értéket - mindnyájunk kötelessége. "

/Kósa-Szemerkenyi: Apáról fiura 269.o./

Látogatás a népművészet mestereinél

1983. február 23-án szakköri képviselőkkel Decsre látogattunk el az általános iskola szövő-és himző szak körébe. Mindkét csoportnál egy-egy népművésszel találkoztunk.

Először Kovácsné Kun Sára nénivel beszélgettünk, aki a himző csoport tagjait tanítja Sárköz legszebb öltésfajtáira, a népművészet szeretetére. Igen egyszerű, csendes szavu, idős asszony. Sok kudarc is érte, már-már abba akarta hagyni a munkát, de mindig akadt valaki, aki bátorította, lelkesítette, mint most Folland Erzsébet tanárnő. Az egészsége sem a legjobb, de ha a gyerekekhez kell menni, mindig meggyógyul, mert érzi, szükség van rá és tudására.

A himzést 1931-ben kezdte el. Szél Judittól tanulta a mesterséget, 2 év múlva már maga is szakkört vezetett. Először a főköttő mintáit rajzolták, majd lehimezték. Novemberben kezdték, decemberre már kiállításra került az anyag Pestre, ahova Pilisi Elemér ügyvéd, a szakör patrónusa vitte el. Ez egyben jó kereseti lehetőség volt. Ekkor 23 éves volt.

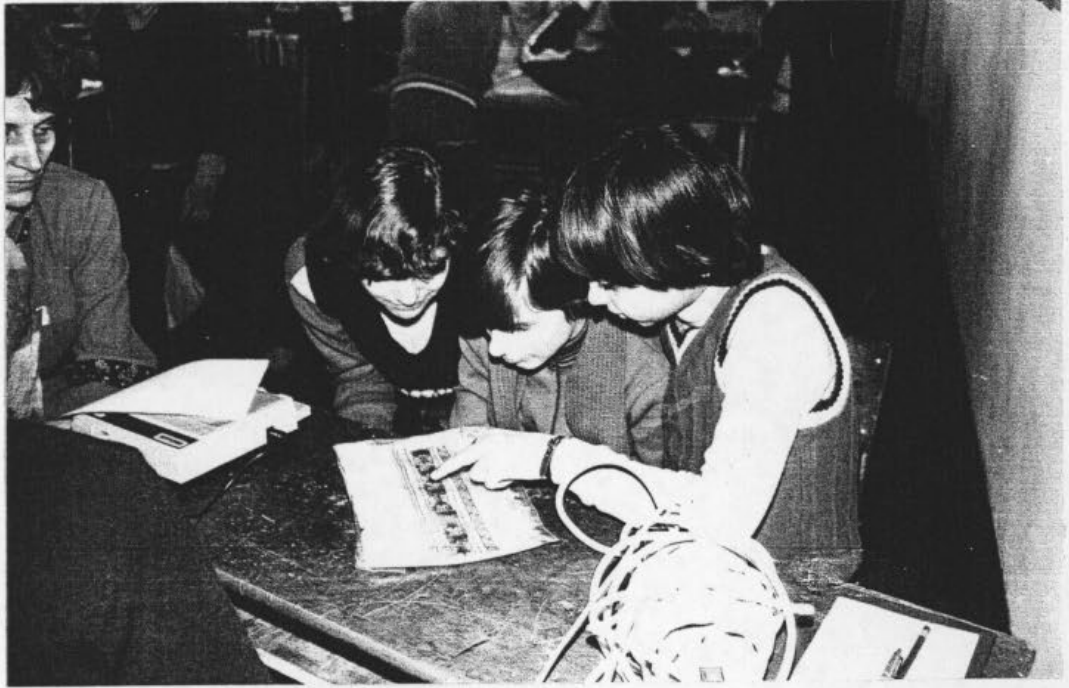
"Ketten lehattunk volna szakkörvezetők, de a másik módos asszony volt, féltették a szemét.

Hosszu éveken keresztül rajzoltam a mintákat. Néhány iskolás volt és 30-32 felnőtt. Himeztünk és rajzoltunk.

Legjobban a három rózsa, három levél, három lik, a főköttő mintában van. Volt bundahimes, mindnyájának meg volt a külön neve.

Fekete zsorzsetra himezték /fátyolszerű anyag/. Pilisi Elemér a múzeuntól hozott 40 mintát, amit kartonra dolgoztak rá. Ezokról szedtük le a mintát, néztük az öltésmódot.

Somogy Megyei Múzeum
Néprajzi Adattár
792-96

Ismerkedés Sára néni munkáival

WOSINSKY MÓR MEGYEI MÚZEUM
NÉPRAJZI
ADATTÁRA
792-96
*

Kovácsné Kun Sára mesél

Mez fonallal himeztünk. Most csak 16-20-as van, ezt nem lehet a sárközi himzészhez használni. Még a huszasat használtuk, kihuztunk belőle egy szálat, de a tizenhatost kétfelé kellene választani és az már borostássá teszi a himzést, nem lesz sima.

Most egyszálas Molinéval, vagy kétszálas Molinéval, az az osztott száluval dolgozunk.

A feketére fehérrel, a biborvéget szinessel, vajsárgával fehérrel, egy kicsi lilát, egy kicsi sárgát, egy kicsi tompa zöldet tettem bele. Díjat nyert, de nem ment, mert nagyon drága himzés. Ha nincs telerakva, nem igazi sárközi.

A mi himzésünk vetekszik a halasi csipkével. A fékötőben láncöltés az alapöltés, inazásnak is mondták régen. Láncöltéssel vesszük körül azt a mintát, amit ki akarunk himezni és kicsit alátöltünk, azután tisztázunk rá úgy, hogy láncból láncra öltöttünk.

A halotti párnát a biborvég és jegykendő egyforma öltéssel készül. Szár is ugyanaz, ami a tömörhimzés. Pirosból szabad a legtöbbet, kéket, zöldet, kicsi sárgát és kicsi zöldet szabad beletenni. Ez a törvénye. Ma a Sárközi himzéshez a fonalat csak Jugoszláviából tudjuk beszerezni. "

A Mépművészet Mestere kitüntetését 1960-ban Adél György adta át a Parlamentben. A 30-as években már arany, ezüst érmet, majd a Szoc. kulturáért kitüntetését, a kiváló dolgozó kitüntetését kapta.

A faluban elismerik munkáját.

"Legjobban a gyerekeknek szeretem átadni a tudásomat. Amelyik nagyon szépen himez, azt azért szeretem, amelyik nem tud, látom, hogy nagyon akar.

Rajongok értük, szeretem őket, ők a legkedvesebbek. Minden vágyam az volt, hogy gyerekeknek adjam át tudásomat, ők vihetik tovább, így él tovább a sárközi himzés.

Somogy Megyei Múzeum
NA 2017/2008
Néprajzi Adattár

"a mintát előbb lerajzoltuk"

MOSKINSKY MÓR MEGYEI MÚZEUM
NÉPRAJZI
ADATTÁRA
792-96
*

"az asszony kezével lebeg és azt mondja"

A Népművészet Mestereivel csak névnapokon találkozunk, köszöntjük egymást, máskor nem igen jövünk össze. "

-Van-e családja:

"Nekem egy fiam van, unokám egy sincs. A fiam nagyon szereti a himzést, egyet sem enged eladni, mert azt mondja, nem lehet megfizetni. A körösztlő vánkos is meg van, az sem eladó."

- Beszélgetett-e fiával gyermekkoráról?

"Sokszor beszélgetek a fiammal arról, hogy a mi időnkben három osztály járt egy iskolába, egy tanító tanított bennünket. Annyi földünk volt, hogy nem lehetett menni máshova dolgozni. Szabad időnkben azért mi is játszottunk.

Ilyeneket pl. libás

Egy pajtás kiáll, ő a farkas. A csoport távolabb áll tőle. Van egy vezetőjük aki a harmadik ponton áll.

A gazdaasszony kiált a csoport felé:

- Gyertek haza ludjaim!
- Nem merünk!
- Mitől féltetek?
- Farkastól.
- Hol lakik a farkas?
- Az erdőben.
- Mibe mosakodik?
- Harmattálba.
- Mibe törölközik?
- Kiscica farkába.

az asszony a kezével lebeg és azt mondja:

- Kék ablak, zöld ablak, gyertek haza ludjaim!

A csoport igyekszik elérni a gazdaasszonyt, s ha a farkas elkap egy libát, az lesz a következő farkas.

Általában csak lányok játszották.

Ismerem még az Adj király katonát is, de csak a fiuk vettek részt benne.

- Mivel tölti az idejét?

" Ha van hangulatom, akkor az elrongyolódott rajzokat javítgatom, újra felújítom. Pedig tudom én azt már sosem fogom meghimezni, de gondolom jó lesz az utókornak.

Ezen kívül végzem a háztartási munkát, igen szeretek főzni. Változatosan is főzök, legjobban is szeretjük a csirkepaprikást.

Decsi kalácsot is sütögetek, de sütőben, nem úgy mint régen, kemencében. "

- Hogy készíti el?

" Fagyott disznózsir, porcukor, tojássárgája kell hozzá. Ezt kikeverjük mint a süteménynek. Élesztővel felfuttatott kalácsstésztát gyurunk, a kikevert anyaggal kenegetjük. Mindig alája. Kerek kalácsot formálunk belőle, pirosra sütjük. Mártásként zsirt, borsot, tejfölt melegítünk össze. Vigyázni kell a kalács kelésére."

Kovácsné Kun Sára 1909. szeptember 21-én Decsen született. Református vallásu.

Leánykori neve: Kun Sára

Szép Józsefné - második férje után Kovács Józsefné

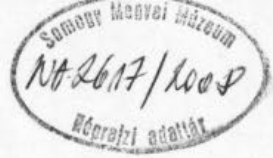
Lakása: Decs, Kossuth Lajos u. 11.

en notum - rajza

1. Biborvéghimzés: nyersvászonra himzett minta, rojtozva
Fél Edit kérésére kereste ki, öltéstechnika
könyvéből.
2. Jegykendőminta: rozsdához hasonló szinekkel himezték.
" Nem tudok egyszínű jegykendőről"
Csak egy van a Malonyai könyvben.
3. Parittyafőkötő: "Pilisi Elemér hozott ilyen szines mintát,
annál himeztem le."
4. Rajz: pávaszemes félrózsa, makkok, benne az öltésmódok.
Igy is himezzük. Alul betöltünk, de ne a láncba.
Rátisztázunk, ez a felsőhimzés.
A lik: körülfércöljük, bedolgozzuk körül, nem lika-
csozzuk ki, csak bedolgozzuk.

"Milyen gyönyörű!"

1982-
Sziget

Bali Jánosné Pusztai Éva | 64 éves
1918. december 29-én Decsen született.
Református vallásu
Lakása: Decs, Garay u.3.

" A gyermekkorom nem volt olyan szép, mint a tiétek. Özvegy édesanyám nevelt.

Az iskolában igen jó tanuló voltam. Református iskolába jártam, abc sorrendbe ültetek először. Karácsonyi szünet után a tanító néni - Arany Dezsőné Fekete Gizella - a kisasszony szólt, hogy első tanulónak ültet, -1926.I.2-án - az első padba széről.

Akkor csak hat osztályt jártunk.

Decsen régen minden háznál volt szövőszék, édesanyám is szőtt, hiszen ezzel keresett nekünk. Türelemmel mutatta meg, hogyan kell dolgozni-.

A felszabadulás után háziipari igazolványt lehetett kapni. Bér munkát vállaltunk, galambosat kellett szőni. Fiatal voltam, de én már azt is tudtam szőni.

Amikor az igazolványt bevonták, akkor a földműves szövetkezet keretén belül szőttünk. Ott a többi asszony megválasztott felelősnek, ami azt jelentette, hogy én osztottam el a munkát, az anyagot én vettem be.

Földünkön is dolgoztunk. Később a Háziipari Szövetkezetben, mint népi iparművészi felelős, majd mint művezető. Innen mentem nyugdíjba. Még 5 évig kijártam a falvakba tanítgatni.

Nem tudom, mennyi ember tanult meg tőlem szőni. "

1954-ben népi iparművész címet, 55-ben /aug.18./ Népműv. Mestere kitüntetést, 3-4 Kiváló dolgozó jelvényt kapott. A falu nem mindig becsülte meg a munkáját.

" Mégis úgy érzem, volt haszna az életemnek. Szövőtanfolyamokat vezettem a szövetkezet keretén belül.

Nem nehéz szőni, ha szeretettel, szívvvel-lélekkel csinálja. A mintákat a régi szőttésekből vesszük, hiszen gazdag hagyományaink vannak. A diszitó mintát tervezzük, rajzoljuk.

Somogy Megyei Múzeum
N 02017/2008
Néprajzi adattár

Bali Fánosné Puszta Éva tanítás
közben

MOSINSKY MEGYEI MÚZEUM
NÉPRAJZI
ADATTÁRA
792-96
*

Éva néni szívesen beszéli el élete történetét

A szövőszéken tervezünk. Hagyományos színeink a piros, fekete, fehér, kék. Később színesítették.

Otthon is van szövőszékem. Most kezdek magamnak szőni, régi dolgokat szövök, hogy maradjon utánam valami emlék. Már csak az iskolás gyerekekkel foglalkozom. A faluban szőnek még páran, de főleg a Háziiparnak. A ruházzkodást kiszorította az ipar."

Szabad idejében szívesen főz. Legjobban a halat szereti, még a lakodalmakban is ő főz.

- Mi szeretett volna lenni gyermekkorában?

" Kis koromban tanító szerettem volna lenni. Ez családi okok miatt nem sikerült. Sok bánatom van, de a gyerekek között csak jót tapasztalok, itt boldog vagyok."

- Mi a véleménye a szövőszakkör tagjairól?

" Nagyon tehetségesek, aranyosak, amelyeknek nehezebben megy, nagyobb türelemmel foglalkozom vele. Annyi sok jót és szépet adtak, hogy nem tudnám őket elhagyni."

A felvételt készítette: Molnár Gabriella, Weisz Angéla,
Horváth Edit

A felvétel készült: 1983. február 23-án Decsen.

Somogy Megyei Múzeum
NA 2617/1008
Néprajzi adattár

SOMOGY MEGYEI MÚZEUM
NÉPRAJZI ADATTÁRA
792-96
M. 1008

Munka közben

Önállóan rojtoznak a Decsiek

Beszélgetés Földesi János népművésszel

Földesi Jánost, mint népfrenttitkárt ismertem meg 1962-ben.

Izes szép magyar beszéde és a népművészet szeretete már akkor megkapott. Azóta sok gyermekrendezvényen találkoztunk, az idő is múlt, de az ő lelkesedése és munkakedve nem hagyott alább, sőt egyre többet és többet akar átadni tudásából az ifjú nemzedéknek.¹

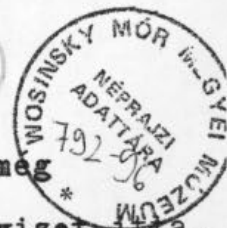
1979-ben meghívtuk gyermektáncegyüttesével a honismereti táborba. Ott vettük magnószalagra, hogyan is alakult a zenekar, hogy sikerül továbbadni a zene-és táncszeretetet.²

"Még hétéves sem voltam, amikor a szomszéd Seregi bácsi a kezembe nyonta a hegedűt és azt mondta:

-Eriggy fiam haza, mutasd meg apádnak, mit tudsz!

Igy váltották fel a fiatalok az idősebbeket, tehát alakulásról nem igen beszélünk, inkább folytonosságról.

Mi egy kész dologba ültünk bele, mint sarjadék egy előző termésnek az ivadékaik vagyunk, kisgyerek korunkban már egy kész népi madocsai zenekar volt. Tudom, hogy az öreg muzsikás Bódog 1844-ben született. Kimagasló parasztprimás volt. A másik ilyen muzsikás Szintai Ferenc öregapja. Ugy örököltük, mint az anyanyelvet az édesanyánktól. A faluban, amennyire csak én tudom, mindig csak a paraszti zene élt. Előzőleg 1700-ig vannak anyagok, amit én eztán akarok feldolgozni. A madocsai paraszti muzsika élt. Régmúlté, mint a népdal születése. Képviseli népipzenekarunk a magyar népzene, mélyen szánt az ugarába-ésugar, nyoma veszett volna, ha a későbbi kutatók -Bartók, Kodály és a későbbi kutatók nem gyűjtötték volna. Elvesztek volna azok a dallamok. Gyerekkorom óta hallottam, még ma is felforr az ember vére, annyira a miénknek érzem.

A tiszta forrás mellett ül,él,azt kostólja.Aki nem ért meg a dolgok ilyen mélyére,fogalma sincs,az csak a pocsolyavizet itta. Tiszta forrásnál üdítőbb dolog nincs,ez pedig a mindennapi népnek kikristályosodott értéke,ami ma is megvan a legtöbb faluban Ahel néptömegek sokáig éltek nyoma van .Bár kevés az az ember, aki ezt észreveszi,hat rájuk,veszi a fáradságot,hogy a meglévőket összegyűjtse.

Hiszem,hogy alkalom adja,mi mikor kerül felszínre,

Mi hetente egyszer összejövünk,mert ha egyszer eltaláljuk a messgyét,a réti kis gyalogutak odavezetnek minden kis gunyhóhoz,amerre jártak a tiszta forrásra.

Hogy a táncgyűttes hogyan alakult meg?

1946-ban Szeder Ferenc sárközi táncost látva elhatároztam,mi is alakítunk táncgyűttest.Hiszen az ember vérében van a szívet-lelkét,szusszaszantást sajátjának érző mozgás.Igen,sajátjának érző.Mindenkinek ismernie kell a madocsi táncokat,s ennek ismeretében improvizálnia.Igy alakulnak ki a névhez tartozó táncfigurák.Nem lehet istrángba kötni,szabad.

Nálunk együtt van a három generáció.Hogy miért?

Akinek nincs vetése,nem számíthat aratásra!"³

1946 őszén alakult a népiegyűttes.Kezdetől Földesi János a vezetője.

I d é z e t a NEPUJSÁG 1983.jan.15-i számából:

Hétvégi beszélgetés Földesi János nyugdíjas tanácselnökkel

Jantner János irásából:

— Névhez tartozó táncfigurák?

— Igen. Évtizedek — vagy évszázadok — alatt keletkeztek ezek a figurák és névhez kötődnek. Mint például a Gál tytya figurája, a Sima Tarcalnak, a Kisbíró Tarcalnak, a Zsidó Szintai Istvánnak, a Vörös keresztapámnak, a Kovács sógor-nak, a Birkás Bódognak, a Berek János bácsinak, a Seregietnek, meg a többinek a figurája. Előfordul, hogy műsort adunk a faluban és az egyik öreg odakiált: „De jól járjátok az én figurámat!” — És ezt a sort gazdagítják ezek a gyerekek. Ez tűnt föl a szakembereknek a kalocsai fesztiválon, ahol mi versenyen kívül léptünk föl. És az a véleményem, hogy a hagyományápolásnak ez az igazi módszere. Mert napjainkban is keletkeznek hagyományok, csak meg kell őrizni, rögzíteni őket. Egyébként, a csoportban lévő gyerek minden elődjének a figuráját tudja és úgy variálja, ahogy neki tetszik. A lehetségesebbe újat is tesz hozzá. Összeszedtem már az anyagot, kész a vázlat a tanulmánynak, amit erről a módszerről fogok írni, várja a Népművelési Intézet.

— Csak gyerekekből áll az együttes?

— Korábban felnőtt csoportunk is volt, most is néha-néha egy-egy alkalomra össze lehet hozni őket, három generáció táncol, gyerek, legény és öreg. De rendszeresen csak a gyerekekkel próbálunk és szereplünk. Tavaly — a felnőtt- és a gyerekegyüttessel — huszonnégy fellépésünk volt.

— Harminchtedik éve a népi együttes élén. Nem kis teljesítmény. De hát nyilván nem lehetett főfoglalkozás.

— Természetesen. Ezt kedvelésből csinálom és abból az életfelfogásomból, ami már fiatalkoromban kialakult bennem: „világítani, elkopni és parig égni”.

Egyénileg gazdálkodtam negyvenkét évben, akkor kezdeményezője voltam a tsz meg-

alakításának. Vezetőségi tag, majd két évig elnök is voltam. Nem nagy terület, 3-400 holdunk volt, nekiestem az állattenyésztésnek. Ott vettem ki a porciát, ahol a legnehezebb. Kimentem hajnalban ötöd-hatodmagammal, hol gyalog, hol kocsin, hol biciklin. Főfuttott a tejtermelésünk, az istállóatlag a megyénkben nálunk volt a legmagasabb, országosan is a legjobbak között a tejsír 4,3-4,4 százalék.

Aztán jött a Népfront. A megyei titkár, Hunyadi Karcsi bácsi mondta, hogy „János, a népfrontmunkát az isten is neked találta ki”. Így lettem 1957-ben — tizennégy évig — járási népfronttitkár. Csak azért vállaltam, mert a falutól nem kellett elszakadnom.

— A mostani státusz: nyugdíjas tanácselnök...

— Igen, hetvenegy-hetvenkétben tanácselnök voltam itt, Madocsán, Pontosan tiz év, hatvanégy éves koromban — 1972. december 31-én töltöttem be — jöttem nyugdíjba. Akkor szintén versben fogalmaztam meg, amit érzek. Paraszt őseim sorát bezárom, a sorban utolsó én vagyok. Nem lesz már több e sorban, bennem még a tűz utolsó ragyog.

Egy lobbanással a sort bevégezem.

— Talán kár volt annyira sietni, hisz a bevégről korai lenne beszélni.

— Én a paraszti sorról szóltam. Mert, bár öt gyereket neveltem föl, egy sem követett. Azaz, hadd helyesbítsek, talán a legidősebb fiam, a János. Nyomdásznak ment, majd bár elleneztem, függőben hagyta a nyomdászkodást, most Zalában lovakkal foglalkozik. Már gyerekkorában is nagy lóbolond volt. Kató lányom Szekszárdra ment férjhez, Zsuzsa Tolnára. Lali fiam hegedűs lett, miután elvégezte a főiskolát, majd a Zeneakadémiát, a pécsi főiskolán és a budapesti István Gimnáziumban tanít, Margit lányom is muzsikus lett, most Finnországban tanít, ott jelent meg a könyve a Kodály-módszer ottani alkalmazásáról.

— Tehát, ha a paraszti munkában nem is, de kulturális területen vannak, akik folytatják — édesapjuk életművét.

— És természetesen még jómagam is szeretném folytatni. Jó lenne még vagy húsz évig ilyen erőben, szellemi frissességben csinálni. Mert van mit Gyűjtöm a madocscsi ragadványneveket. A madocscsi történeteket, „Madocscsi morzsák” lesz a címe, van vagy 350. És hátra van még a már említett tanulmány. Itt van ez a szaruból készült, karcollással díszített, már kicsorbult löportartó, Sz. B. monogrammal és 1758-as évszámmal. Kinyomoztam, valamelyik úkapámé volt, az ő történetét írom meg „Az utolsó kuruc” címmel. Aztán az egykori híres madocscsi betyár, a Topacs Bódog története... Mindennap írok, feljegyzek valamit, még úgy is, hogy éjszaka fölébredek és eszembe jut. Tavaly beválasztottak az országos hagyományörző bizottságba. Részt is vettem és az előadással kapcsolatban elmondtam a véleményemet. Tehát van még nem kevés tennivalóm.

— Erőt, egészséget hozzátok.

JANTNER JÁNOS

Uttörőházunk néhány szakkörösével felkerestük Földesi Jánost,
TOLNA MEGYE KIVÁLÓ MŰVÉSZÉT.

János bácsi igen kedvesen fogadott bennünket. Szobájába vezetett, ahol rengeteg hegedűt és szép magnót láttunk.

A barátkozó, ismerkedő beszélgetés után János bácsi bekapcsolta a magnót és Sós Ferenc bácsi köszöntő szavait hallhattuk.

Id.Sós Ferenc 85 éves

Madocsi lakos

Köszöntő szavai

"Karácsonyi angyalok, szálljatok le, szálljatok,
hogy akinek én kívánom, boldogságot hozzatok!
Hozzatok le minden szépet, boldogságot, üdvösséget!
Ezt kívánom néktek én, karácsony szent küszöbén.
Betlehemi angyalok, szálljatok le, szálljatok,
és akinek én kívánom, boldogságot hozzatok.-
Hozzatok le minden szépet, üdvösséget!
Ezt kívánom néktek én, karácsony szent küszöbén. "

A felvétel készült 1983-ban Madocsán.

Készítette: Földesi János

SODORGY MŰVELŐI MŰZSÉUM
NA 267A/2008
Néprajzi adattár

WOSINSKY MŰR
NÉPRAJZI
ADATTÁRA
192-96
*
LEUM

Földesi János Tolna megye Kiváló Népművésze

"Nehéz, de szép feladatot vállaltam."

János bácsi elmondta, hogy ezt a felvételt előadásai során gyakran felhasználja. "Szeretném, ha a mai ~~fiataleknak~~ fiataloknak is élményszámba menne, mint az írott kő, lelkére vésse ezt a pár szép szót. Ezeknek a szavaknak régi hagyományai vannak Madocsán. Az előadó elődjai is jó szójárásu emberek voltak. Minden alkalomra Sós is és Kiss Ferenc bácsi is azonnal tudtak versben beszédet rögtönözni. Ezeket a parasztembereket bármi elé állította az élet, meg tudtak szólalni. Ők a tiszta forrás." Tud-e valamilyen anekdotát Sós bácsi nagyapjáról?

"Hát, igen. Az öreg Sós borbíró volt. A község kocsmája részére ő szerezte be a bort. Ő kostolta.

Egyszer a főbíró hintóval ment az öreg Sóssal. Az utca sarkánál egy mély tócsa volt, mert előtte nagy eső esett. Az árok tele volt vízzel. A kisbíró beleesett, éppen csak az arca látszott ki.

Pislogott a pocsolyában. Körülötte a libák meg a kácsák.

Kérdezte a főbíró ^{Sós} (Seregi) bácsit:

-Hát az meg mi?

-A község kácsája! Ott fürdik, ahol akar.

^{Sós} Seregi bácsi mindig tudott "jó viccet" csinálni".

János bácsi! Hogy születik egy-egy mondás, népdal?

"Mind egy-egy ember személyéhez tartozik. Nem személytelen, csak nem sok ember éri vérin ezt a születést.

Ha na megkérem a gyerekeket, mondj^{nak} egy népdalt, melyet apáiktól tanultak, csak néznek egymásra. Jutottunk-e odáig, hogy hol vannak a nagyszülők? Ha felkeresitek őket, mondjáték-e, nagyapa, nagyanya, meséljen nekem valamit?! Ez vezetne a tiszta forráshoz.

Ma már a falusi gyerek sem falusi. A mai gyerek olyan, mint egy csillagó karácsonyfa. Nem szabad a dolgok mellett járni. Az élő népi fa gyümölcse a népi kulturánk, mint Sós Feri bácsi dalai.

Magyarságunkat tüzdeli, beragyogja.

Az idő nagy rabló, amely megfosztja az embert az élménytől.

Tanításaim során magam is madoccai dallamokat használok fel.

Igy szereztem tudomást kutatásaim során a "Szögén csárdás-"ról is. Minden, amit örökségül kaptam, mind eredeti, az egészből való, a népből való. A stílusom is az öreg Szintai Feri bácsi stílusa.

Olsvai Imre is mondta, sokan muzsikálják a madoccai csárdást, de soha nem az a szép, nincs benne az a természetes szépség, egyszerűség és az a cifra tempó, amit én muzsikálok ki, mert ez pontosan az én táncosaimmal van szinkronban.

Minden lépéssel, ahogy improvizál, ha keveri is, akárhogy keveri, de mindig a vonyómmal együtt jár.

Akkor cifráz, akkor veri, amikor én is odabökkenytem a cifrát."

Tudjuk, hogy János bácsi 1947 óta foglalkozik néptánc tanítással is.

Mi a véleménye a tánc tanításról?

"Teljes értéke csak a rögtönzött, improvizált táncnak van.

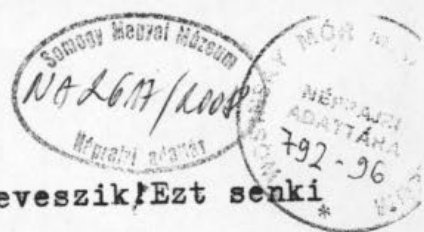
A koreografált táncot én tisztelem, bocsúlom, de higgyék el, az nem művészet, az másolás. És mennyire önbecsapó!

Azt a táncot levette valaki filmre, vagy ahogy látta, leírta a csárdást. Az illető megörökíti papíron. Egy harmadik személy átolvassa, áttanulmányozza és átadja egy következő személynek.

Ki van rekesztve az élő ember, ez az iratlan kultúra. Olyan, mint egy cserép, amelyikbe mezei virágot ültetnek. Halott virág a koreografált tánc."

Hogy tanítja János bácsi a táncot?

Én a fordítottját csinálom. Gyerekünkbe beleépítem a szívet, lelket. Fölszabadult gyerekekkel állok a végén szembe. Neki mondhatom: Most azt csinálsz, amit akarsz, ahogy érzed. Sokszor megállítok egy-egy táncost, s azt mondom: Figyeljétek őt, te meg járd tovább!

Látjátok-e ,miről van szó?Hát persze,hogy észreveszik!Ezt senki sem tanította vele.Fölszabadult.Megeráát.Gyökeret vert. Ezt kell elkapni annak,aki táncot tanít.Az élő életből beoltani a gyereket a hagyománnyal.Fakadjon a szivébe és ő maga adja elő. Saját magát.Önmagát.Ez a művészet tulajdonképpen. Maradjunk a ferrásnál!Merítsünk tiszta vizből!Ez a csodálatos és szép.Ez a megfizethetetlen,.Nap nap után meritek belőle,iszom, ezt kínálgatom,odacsordítom a száját valamennyi gyereknek a ferrásra."

Hogy talált ráq"szögén csárdás-"ra?

"Istenigazában feltámasztottam.Egy álombéli delog volt,ami kibujt belőlem.Kibujtak belőlem a visszaálmodott ősök,akik erre táncoltak. Egy főjegyző feljegyzései szerint 1848 előtt a bíró kiadta Szabó Ferencet -8-10 évi katonáskodásra-s átvitték Böleskére, ahol verbuváltak.Zenét kértek,sokan gyűttek,akik ettek,ittak, aki kezetvágott vagy kényszeredve hozták be,mert a bíró akarta. Fogdmegek behozták,fejibe nyomták a csákót,beirták a nevit. Ha elszökött,már csak betyár lehetett,mert ha elkapták,bevitték katonának.

Hát ezen a napo n az öreg Segegihő szaladtak,s mondták neki:

- Hajja,ked!Nagy baj van.A jóskát elvitték ám!

- Mit tehetek én arru?

-Dehonnem!Megkérjük egy furfangos delogra.Tegye meg, az isten áldja meg!Táncoljon verbungot!Majd örülnek a császáriak,hogy segítség is jött.Az öreg Seregi járja a szögén csárdást!

Szögén,mert a szögén legént vitték!

Hát rájöttem,ezért szögéncsárdás a neve.Hát kit vittek el?

A szögényeket,nem a gazdagokat!Az megváltotta magát.

zóval, az öreg Seregit szájtátva nézték, közben a Szabó
lszökött. Későn vették észre, így aztán sikerült a furfang.
zért táncolt, így volt megbeszélve."

Itt tehetünk mi azért, hogy segítsük az iratlan kultúra megmaradását? "Kinek-kinek merre visz az útja a falujában, baráti körben, rokonságban, ha találtok élő eleven parasztot, kapirgáljátok meg azt a kedves szívet, az olyan, mint a rejtett kincs. Nem tudom, mit találtok, de találtok valamit, ami arra alkalmas, hogy rögzítsük és ne vigye senki a másvilágra."

János bácsi "ő"-vel beszél. Ez tájnyelv?

"Finom árnyalatu ő-zéssel beszélünk. Milyen lenne az a mező, ahol csak egy fajta virágot látnánk? Sivár, egyoldalú. A vaátságban sokszínű virág van, így tökéletes az egész, mert önmagát adja. Ilyen a népi nyelve is. Sokszínű. Nem az iskolában tanítják, iskolán kívüli műveltség. Ez is a magyarság iratlan kultúrájához tartozik. Végtelen, mint a csillagok világa. Megfoghatatlan. Ezt gyűjteni emberfelemelő. Emberekben rejlik, csak ki kell bányászni a többi széppel együtt. Ebből a műveltségből táplálkozik minden művészet. Pl. az erdő sugása a zeneszerzőt ihleti meg. Az embörök emberhez való viszonyát, mint az embervilágba található művészetet a természet gyönyörűségében, és ezt emberi nyelven vagy szoborba öntve kifejezem, vagy zenébe vagy regénybe leirom, vagy elmondom azt az emberi érzést, aminek ki van téve az ember a közösségben és természetben. Nem lehet az emberi szívet megkötni, hogy mit érezzen!"

Most mire készül az együttessel?

A ki mit tudra készítek fel egy bölcskei gyereket, remélem jó helyen fog végezni. Aki 3 évet táncol velem, az már tud tanítani. Jó nézni és látni, hogyan segítik egymást. Mi a néptáncot élővé tesszük, nem írott malasztá. Nap-nap után új alkotások születnek a gyerekekben. Itt van a vetés. Nem engem adnak ők, hanem saját magukat, lehet alkotó művészekké válnak."

-23

Somogy Megyei Múzeum
NA 267A/2008

A „szögencsárdás” megszólaltatása mindnyájunknak örömet szerzett

Nem lehet az emberi szívet megkötöni, hogy mit érezzen!

Madocsai kocsma

„Igy tedd rá...”

János bácsit igen kedves embernek ismertük meg. Olyan lelkesedéssel tudott beszélni az emberekről, értékeikről, zenéjükéről és táncukról hogy kedvünk lett volna a sok hegedűje közül egyet kézbe fogni és muzsikálva táncolni.

Elcsodálkoztunk azon, hogy kora ellenére fiatalos lendület van benne.

Táncosai az utóbbi szereplésnél is sikert arattak.

Örülünk, hogy együttesét filmen is megörökítette az uttörőház, s fényképeket készített a foto szakkör róluk.

Reméljük, János bácsi még hosszú időn át lesz tanítómestere nemcsak a madocsai, bölcskei gyerekeknek, hanem az egész ország ifjuságának.

Gyűjtésünket szeretnénk eljuttatni a megye általános iskoláiba azzal a céllal, hogy megismerjék népművészeinket s ők is keressék fel a környékükön élőket, hogy tudásban gyarapodjunk és műveltebbek lehessünk.

János bácsi verseiből olvasott fel nekünk

Somogy Megyei Múzeum
1967/1968
Néprajzi osztály

Madocsi barátaink a csillebércei
népművész táborban

BOZINSKY MÓR MEGYEI
NÉPRAJZI
ADATLÁRA
792-96
MÚZEUM

Az anyag összeállításánál figyelembe vettük:

- Platthy György-Dr.Rónai Béla: Népművészet c.könyvét
- Kósa-Szemerkenyi :Apáról fiura c.könyvét
- Biró Mártonné visszaemlékezéseit/1.2./
- Földesi János szavait 1979-es magnófelvételtől/Készült az I.Tolna megyei Honismereti táborban/ /3.
- Népujság 1983.január 15.-iszámából Jantner János irásából részlet /4.
- Földesi János magnófelvételéből Sós Ferenc köszöntője/6.
- Földesi Jánossal készült magnófelvétel anyagát /készült 1983.február 8./

Az anyagot összeállította:Szekszárd Városi Uttörőház

Honismereti szakköre
6.osztályos tanulók
1983.

A fotókat az uttörőház fotószakkörösei készítették